

Na ons de kakkerlakken

MVO-bedrijven hebben de les van Charles Darwin het beste begrepen. Wie zich aanpast, zal overleven.

Maar Redmond O'Hanlon betwijfelt of deze *survival of the fittest* nog op tijd komt.

✦ TEKST MARLEEN JANSSEN GROESBEEK ✦ FOTOGRAFIE CHRIS DE BODE

Een van de toonaangevende gasten op het duurzaamheidsfestival Springtij was dit jaar de Britse ontdekkingsreiziger en schrijver Redmond O'Hanlon. Een generatiegenoot van festivalbedenker Wouter van Dieren en te herkennen aan zijn witte haar, Darwiniaanse bakkebaarden en ronde brillenglazen. Zijn ondeugende ogen zijn voortdurend op zoek naar vrouwelijk schoon en bekenden die vervolgens met groot enthousiasme worden begroet.

O'Hanlon is naar eigen zeggen honderd jaar te laat geboren. Hij had graag een tijdgenoot willen zijn van zijn grote held Charles Darwin, van Alfred Russel Wallace en Thomas Henry Huxley. Al was het alleen maar omdat de mens in die tijd de schoonheid van de natuur en de kracht van kennis en wetenschap ging waarderen. De mensheid heeft daardoor een grote stap vooruit gemaakt. "Maar weinig mensen vóór Darwin dachten positief over de natuur. De natuur was onvoorspelbaar, gevaarlijk en moest onder controle gebracht worden", zegt hij met een brede grijns.

Maar de tijd van Darwin was ook de periode waarin de industriële revolutie op stoom begon te komen en dat is het begin van het gestaag oplopen van CO₂ in de atmosfeer. "De grafieken over economische ontwikkeling en stijging van broeikasgassen spreken voor zich", zegt O'Hanlon. Die uitstoot zal, net als 250 miljoen jaar geleden tijdens het geologische tijdperk Perm, zorgen voor het volledig verdwijnen van het leven op aarde, bekend als de Great Dying. "De enige soort die zal overblijven zijn de kakkerlakken en die zullen zich ontwikkelen tot intelligente wezens die mijn boeken over Darwin in de bibliotheek van Artis zullen terugvinden als archeologische vondsten. Zijn werk zal weer opnieuw bestudeerd worden."

De toekomstvoorspelling over de kakkerlakken is een grapje van deze halve Schot en halve Ier geboren in Dorset, het zuiden van Engeland. Hij geeft zo een olijke draai aan zijn sombere voorspelling 'we are all doomed'. En dat van een man die op de meest bijzondere plaatsen ter wereld is geweest omdat hij als jongetje in zijn bed met een zaklantaarn Darwins' 'Origin of species' heeft gelezen en in de ban raakte van de man en zijn ideeën. O'Hanlon: "Het waren niet altijd plekken van schoonheid. Zo was ik uitgenodigd door de Noorse regering om een reis te maken langs de Russische grens om de vervuiling met eigen ogen te zien. Noren geloven in de kracht van het mobiliseren van de publieke opinie en wilden graag dat een aantal journalisten en schrijvers de misstanden daar openbaar zou maken. Maar tegen de Russen heb je weinig kans. Die trekken zich van niemand wat aan. Kijk maar naar hun claim op de Noordpool." Een van ergste steden daar was Norilsk, waar het grootste Russische staatsbedrijf Norilsk Nikkel is gevestigd. Het is een van de tien zwaarst vervuilde steden van de wereld. "Daar wordt in één dag meer gif uitgestoten dan Noorwegen doet in een jaar, puur vanwege de delving en verwerking van de vele non-ferro metalen die daar in de grond zitten", vertelt O'Hanlon. Even verdwijnt de twinkeling achter de bril.

Het zijn dat soort steden, ook nog gevestigd op permafrost, en het onvermogen van de mens om zijn daden te overzien, die O'Hanlon somber maken over de toekomst. Dat meer en meer bedrijven zich wel wat van de buitenwereld aantrekken en hun best doen om zich aan te passen aan de snel veranderende wereld, doet daar niets aan af. "Natuurlijk heb ik waardering voor mensen als Paul Polman van Unilever en Richard Branson van Virgin – hoewel

die laatste natuurlijk moet ophouden met de vliegtuigen. Ze doen hun best voor een duurzamere wereld. Maar ik heb twijfels of hun andere manier van ondernemen, vergelijkbaar met de aanpassing van dieren- en plantensoorten, ofwel de *survival of the fittest*, genoeg is om een tegenwicht te bieden aan de Russen en de Chinezen die nog een keer de industriële revolutie overdoen als markteconomie."

Hij verwacht niet dat deze landen zich op tijd zullen aanpassen aan het veranderende klimaat. "Het communisme en ook het christendom hebben de mens ver boven alles verheven. De mens mag de aarde en wat er op zit en in zit volledig gebruiken voor zijn eigen gewin en dat zal doorgaan tot moeder aarde helemaal op is. Bij de Chinezen gaat dat nog verder terug. Zij hebben geen boodschap aan de natuur. Ze zijn gewend om alles te eten en te gebruiken. Ze zouden een voorbeeld moeten nemen aan de IJslanders, die veel zorgvuldiger met bijvoorbeeld hun visgebieden omgaan." Op de tegenwerping dat de Chinezen met hulp van de Amerikaanse Chinees John Liu er in geslaagd zijn om het Löss-plateau weer vruchtbaar te maken, zegt O'Hanlon dat er misschien toch nog hoop is. Dan komt hij met mooie voorbeelden over duurzame cacaoplantages op Sulawesi met de hulp van het Wereld Natuur Fonds en de terugkeer van grote kolonies van de Magelhaenpinguïn, zeeleeuwen en walvissen aan de kust van Argentinië. "Toen ik daar langs voer op de route van de Beagle, het schip waarmee Darwin de reis maakte die de bron was voor zijn evolutietheorie, vroeg ik me af waarom hij die koloniën niet beschreven had. Wat bleek: hij kon ze niet gezien hebben. Door de walvisvaart van die tijd waren daar geen walvissen, pinguïns en zeeleeuwen. En toen die daar verboden werd, kwamen ze weer terug. Dat was in 1951." ■